

Od redakcji

Doświadczenie krzywdy to nieodłączny element ludzkiej egzystencji. Nie sposób go uniknąć, żyjąc wśród ludzi, którzy nie zawsze w swoim działaniu potrafią zadbać o dobro innego człowieka. Zło ich czynu niekiedy łączy się z nieświadomością skutków decyzji, które podejmują, ale niewiedza nie tłumaczy każdego zła. Czasami krzywda wynika z działań egoistycznych, kiedy ich sprawca nie liczy się z dobrem innego człowieka, bez względu na to, kim on jest, a niekiedy przychodzi w konsekwencji działań obliczonych na sprawienie bólu znieprawionej osobie. Na doświadczenie krzywdy nie ma skutecznego, przynoszącego szybką ulgę lekarstwa. Wielu ludziom wydaje się, że najbardziej adekwatną odpowiedzią na krzywdę jest zemsta. Uciekająca się do niej osoba nie przestaje być jednak człowiekiem skrzywdzonym. Na dodatek podejmuje działania, na które być może nigdy nie zdecydowałby się, gdyby nie zaistniała sytuacja. Alternatywą dla zemsty jest przebaczenie. Dzięki niemu osoba skrzywdzona może – przynajmniej częściowo – zniwelować skutki zła, które wywołał ktoś inny. Przebaczenie nie jest jednak proste, a czasami doświadczona krzywda jest tak bolesna, że pokrzywdzony latami albo w ogóle nie jest w stanie na nie się zdobyć.

Gdy w 2006 roku Amerykańskie Towarzystwo Psychologiczne zapoczątkowało serię krótkich broszur, poświęconych najważniejszym zagadnieniom nawiązującym do misji, priorytetów i programów Narodów Zjednoczonych, jedna z pierwszych książeczek poświęcona została przebaczeniu¹. Podkreślono w ten sposób znaczenie przebaczenia dla budowania pokojo-

---

¹ American Psychological Association, *Forgiveness. A Sampling of Research Results* (Washington, DC: Office of International Affairs, 2008).

wych relacji między ludźmi. Wspomniana broszura stanowi przewodnik po badaniach nad sensem, przebiegiem oraz skutkami przebaczenia prowadzonych w odniesieniu do procesów wewnątrzsobowych, interpersonalnych oraz grupowych. Literatura, którą polecono do dalszego studium, jest niezwykle bogata.

Do wartości przebaczenia nawiązuje często papież Franciszek. Termin „przebaczenie” jest jednym z najczęściej używanych w bulli *Misericordiae Vultus*, ogłaszającej rok 2016 rokiem miłosierdzia. Papież podkreśla, że przebaczenie jest jedyną drogą do osiągnięcia pokoju serca: „Jakże trudne wydaje się nieraz przebaczenie! A przecież przebaczenie jest narzędziem złożonym w nasze słabe ręce, abyśmy mogli osiągnąć spokój serca. Uwolnienie się od żalu, złości, przemocy i zemsty – to warunki konieczne do tego, by żyć szczęśliwie” (nr 9). Nieco dalej wskazuje z kolei, że przebaczenie jest warunkiem wspólnoty – bez niego człowiekowi pozostaje samotność: „Z drugiej strony, ze smutkiem obserwujemy, że doświadczenie przebaczenia w naszej kulturze staje się coraz rzadsze. Niekiedy wydaje się nawet, iż znika już samo słowo przebaczenie. Jednak bez świadectwa przebaczenia pozostaje nam życie bezowocne i jałowe, jakbyśmy żyli w miejscu opuszczonym i smutnym. (...) Przebaczenie to siła, która budzi do nowego życia i dodaje odwagi, aby patrzeć w przyszłość z nadzieją” (nr 10)².

Mimo znaczenia, jakie przypisuje się przebaczeniu w procesie rozwoju jednostki, jak również ze względu na tworzone przez ludzi wspólnoty, temat ten rzadko podejmowany jest w refleksji pedagogicznej. W klimacie dyskusji nad sposobami coraz lepszego przygotowania dojrzewającego człowieka do osiągania sukcesów w życiu społecznym, a zwłaszcza na rynku pracy, tematy związane z ludzką słabością, popełnianymi przez człowieka błędami (z niejednokrotnie nieodwracalnymi skutkami) nie budzą większego zainteresowania. O słuszności tej tezy łatwo przekonać się, przeglądając tematykę pedagogicznych konferencji oraz wygłaszanych na nich referatów, w których kategoria przebaczenia jest praktycznie nieobecna. Podobne wyniki da przegląd wydanych w ostatnich latach w Polsce encyklopedii, słowników i leksykonów pedagogicznych³.

² Franciszek, Bulla *Misericordiae Vultus* (Poznań: Pallottinum, 2015).

³ Hasła „przebaczenie” nie zawierają np. następujące publikacje: Wincenty Okoń, *Słownik pedagogiczny* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1984); *Encyklopedia pedagogiczna*, red. Wojciech Pomykało (Warszawa: Fundacja „Innowacja”, 1993); *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, red. Tadeusz Pilch (Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak, 2012). Brak go także w *Leksykonie pedagogiki religii*, red. Cyprian Rogowski (Warszawa: Verbinum, 2007).

Przygotowane do druku w 2016 roku zeszyty *Paedagogia Christiana* mają na celu wprowadzenie do refleksji nad wieloaspektową relacją między przebaczeniem i edukacją oraz zachętę do dyskusji na ten temat. O zabranie głosu poprosiliśmy przedstawicieli różnych dyscyplin: filozofii, psychologii, teologii, religioznawstwa. Badania prowadzone w tych perspektywach nad zjawiskiem przebaczenia relacjonowane są w pierwszym zeszycie na 2016 rok (nr 37), po artykule wprowadzającym, kreślącym pedagogiczne pytania o przebaczenie. Zeszyt drugi (nr 38) obejmował będzie refleksję *stricte* pedagogiczną.

W tym miejscu, w imieniu Twórcy czasopisma, ks. prof. zw. dra hab. Jerzego Bagrowicza, oraz obecnego zespołu redakcyjnego pragnę uprzejmie podziękować wszystkim, którzy odpowiedzieli na prośbę o włączenie się do naszego projektu, dzieląc się swoją wiedzą i mądrością życiową.

Jarosław Horowski